

Gemeente Zeist
t.a.v. Wethouder monumenten, de heer S. Jansen
Het Rond 1
3701 HS Zeist

Zeist, 26 oktober 2015

Betreft: Terrein Willem Arntsz Stichting

Geachte heer Jansen,

De kerngroep van de erfgoedpartners van Zeist, vraagt uw aandacht voor het volgende.

De planvorming met betrekking tot het terrein van de Willem Arntsz Hoeve is voor de Kerngroep van Geheugen van Zeist aanleiding de bijzondere waarden van dit gebied te benadrukken. De Kerngroep heeft zich daarvoor laten informeren door de Monumentenwerkgroep van Geheugen van Zeist.

Het complex van de Willem Arntsz Stichting is van grote cultuurhistorische waarde als voorbeeld van pionierswerk in de psychiatrie aan het begin van de twintigste eeuw. Alsmede van architectuurhistorische waarde door de eenheid in de architectuur en de zeldzaamheid van de bouwtypen en de positionering van de gebouwen in de omgeving . In de ogen van de Kerngroep Geheugen van Zeist herbergt de gemeente Zeist met dit complex een cultureel historische parel die van grote waarde voor de Zeister gemeenschap is.

Het terrein van de Willem van de Arntsz Stichting werd in 1905 door het College van Regenten van de stichting gekocht van de Amsterdammer P.W. Scholten. Bij de koopakte werd het ruim 207 hectare grote terrein beschreven als land dat oorspronkelijk bij het landgoed 'Ewijckshoeve' hoorde en uit wei- en bouwland, bossen, heide, wegen en lanen bestond. De aanleiding om een buitencomplex te realiseren, kwam voort uit het feit dat aan het eind van de negentiende eeuw in de psychiatrie een nieuwe zienswijze aan kracht won, die een voor die tijd een revolutionaire geneeswijze van 'lijders aan krankzinnigheid' voor ogen had door middel van verpleging in een rustige omgeving vol schoonheid in de vrije natuur. In 1906 werd begonnen met de bouw. Als architect werd F.W.M. Poggenbeek aangetrokken, die tot 1915 verantwoordelijk was voor alle bouwactiviteiten op het terrein. Poggenbeek had reeds een ruime ervaring met het ontwerpen van gestichtsgebouwen, ondermeer in Santpoort, Castricum en Apeldoorn. Er werden drie dubbele arbeiderswoningen, een woning voor de geneesheer-directeur en een woning voor de landbouwopzichter gerealiseerd. Deze objecten vallen niet onder de rijksbescherming. In de jaren 1911 en 1912 verrezen het directiegebouw (Dolderseweg 164), de gehoorzaal (Dolderseweg 166) die onder de rijksbescherming vallen en het bedrijfsgebouw dat niet onder de rijksbescherming valt. De laatstgenoemde gebouwen werden gebouwd in de hoofdas van het complex die als toegangsweg fungeert en aan elke zijde drie zijassen kreeg waarlangs tot 1915 een aantal paviljoens werden gebouwd. Het directiegebouw is aan de kop van de hoofdas gesitueerd. Voor het gebouw, waar een rond grasperkje is gerealiseerd, splitst de weg zich en loopt aan weerszijden langs het directiegebouw, gehoorzaal en bedrijfsgebouw, waarna beide wegen zich weer samenkomen. In de staart van de hoofdas, geheel afgezonderd, realiseerde Poggenbeek in 1909 een paviljoen voor TBC-lijders. Dit object valt eveneens onder rijksbescherming. De bouwactiviteiten gingen na 1915 door onder leiding van architect H.J. Kolk, die tot 1928 verantwoordelijk was voor de ontwerpen. In

1928 werd architect H.F. Mertens uit Bilthoven aangesteld, die een groot aantal gebouwen ontwierp, waarvan de zusterhuizen (Dolderseweg 164A-G) uit 1928 en de werkplaatsen uit 1937 onder de rijksbescherming vallen.

Naast de hier genoemde panden met rijksbescherming zijn er ook nog 48 objecten op het terrein die op de gemeentelijke monumentenlijst staan.

Al met al is er op het terrein van de WA hoeve een gebied ontstaan van grote cultuurhistorische waarde. Alhoewel sommige gebouwen op het terrein bescherming genieten gaat het juist om het hele terrein waarbij behoud en bescherming van een vijftal belangrijke elementen aan de orde zijn.

Het gaat dan om:

- het 'heilzame' landschap,
- de stedenbouwkundige hoofdstructuur,
- zichtaspecten,
- herkenbare tijdslagen,
- bebouwing.

Wij dringen er daarom op aan dat bij het maken van plannen voor de toekomst, te allen tijde recht te blijven doen aan de grote cultuurhistorische waarde van het terrein van de W.A. Hoeve met haar karakteristieke bebouwing, de onderlinge positionering van de gebouwen, de situering in het groen, de paden en lanen structuur, de zichtlijnen. Het zijn al deze componenten die dit gebied tot een uniek cultuur historisch samenspel maken van zeer grote waarde.

Daarnaast dringt de kerngroep er op aan om voorafgaand aan de planvorming een bouwhistorisch onderzoek plaats te laten vinden met waardestelling als nulmeting.

Het is in de ogen van de Kerngroep Geheugen van Zeist van het aller grootste belang dat er met betrekking tot de planvorming tot het aanbrengen van wijzingen van welke aard dan ook met grote terughoudendheid omgesprongen wordt met het terrein van de Willem Arnts Hoeve.

Kerngroep Geheugen van Zeist

namens de kerngroep Erfgoedpartners Zeist

Dick van de Kamp
Kroostweg 63
3704 EB Zeist

Afschriften van deze brief aan:

I. Roelofs en A. Brokkaar, projectleiders Gemeente Zeist
Peter de Wit
Belangenvereniging Den Dolder (i.scherphuis@hetnet.nl)